

สภาพทั่วไปของเขตสัมพันธวงศ์

2.1 ประวัติความเป็นมาของเขตสัมพันธวงศ์

เขตสัมพันธวงศ์หรืออำเภอสัมพันธวงศ์เป็นเขตอำเภอชั้นนอก จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติปกครองท้องที่เมื่อปีพ.ศ.2448 จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์สันนิษฐานได้ว่าพื้นที่ตอนล่างของแม่น้ำเจ้าพระยาคงจะเริ่มมีผู้คนเข้ามาอาศัยอยู่ในสมัยกรุงธนบุรี หรือตอนต้นของกรุงรัตนโกสินทร์ ซึ่งได้แก่ช่วงเวลาที่พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชทรงสร้างกรุงรัตนโกสินทร์เมื่อ พ.ศ.2325 พระองค์ได้ทรงเลือกเอาพื้นที่ที่พระยาราชฯ เศรษฐีและครอบครัวจีนตั้งบ้านเรือนอยู่เดิมเป็นที่ตั้งพระบรมมหาราชวัง โดยทรงโปรดให้ย้ายครอบครัวพระยาราชฯ เศรษฐีและชาวจีนไปตั้งบ้านเรือนอยู่ ณ ที่ส่วน ตั้งแต่คลองวัดสามปลื้มไปจนถึงคลองวัดสามเพ็ง¹ (วัดจักรวรรดิราชาวาสถึงวัดพุมดวงคาในปัจจุบัน) ซึ่งอยู่ริมแม่น้ำทางตอนใต้ของเกาะรัตนโกสินทร์อันเป็นพื้นที่เขตสัมพันธวงศ์ในปัจจุบัน

การก่อสร้างพระนครนั้นได้เริ่มจริงจังในปี พ.ศ.2326 โดยรื้อกำแพงเมืองเดิมออก มีการขุดคลองรอบกรุงขึ้นใหม่เชื่อมระหว่างคลองบางลำภูและคลองโอ่งอ่างเพื่อขยายอาณาเขตเมืองออกไป ตามแนวคลองรอบกรุงนี้ได้สร้างกำแพงรอบล้อมขึ้นใหม่ 14 บ่อมเพื่อป้องกันศัตรู ความยาวของกำแพงเมืองรอบพระนครประมาณ 7.2 กิโลเมตรพื้นที่ภายในกำแพงเมือง 2,589 ไร่ เป็นพื้นที่เขตชั้นใน 1,125 ไร่ และเขตชั้นนอก 1,464 ไร่ นอกกำแพงเมืองส่วนใหญ่เป็นท้องทุ่งกว้างมีลำคลองไหลไปสู่นนทบุรี เส้นทางน้ำเป็นเส้นทางสำคัญของการคมนาคมขนส่งของราษฎร ชุมชนต่างๆที่อาศัยอยู่นั้นประกอบไปด้วยหลายเชื้อชาติ ภายในกำแพงเมืองได้แก่พวกเขมร ริมคลองรอบกรุงเขื่องปากคลองตลาด พวกมอญแถบสะพานมอญ พวกมลายูแถบวัดพระสงครามและแถบริมคลองมหานาค ภายนอกเขตกำแพงเมือง ได้แก่ พวกญวนแถบบางโพและยานนาวา พวกจีนซึ่งถูกย้ายไปอยู่แถบริมน้ำตั้งแต่ได้กำแพงเมืองลงไปถึงบริเวณเชิงก่ง (เขตสัมพันธวงศ์ในปัจจุบัน)

¹นิจ วิทยุรัตนทร์, "เกาะรัตนโกสินทร์", ข่าวสารสำนักผังเมือง, 33 (ตุลาคม 2520) หน้า 34.

ในรัชกาลของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงเปลี่ยนแปลงนโยบายการปกครองประเทศไทยเราจึงได้เริ่มสัมพันธไมตรีกับต่างประเทศอีกครั้งหนึ่งหลังจากที่ได้หยุดชะงักไปเมื่อกรุงศรีอยุธยาแตก ความสัมพันธ์กับต่างประเทศนี้มีผลต่อความเจริญเติบโตของกรุงเทพมหานครในเวลาต่อมา ในรัชกาลนี้ได้มีการขยายพื้นที่พระนครออกไปเนื่องจากพลเมืองมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นราว 400,000 คน พื้นที่กรุงรัตนโกสินทร์จึงขยายเป็น 4,000 ไร่ ในปี พ.ศ. 2397 ชุมชนชาวจีนทางใต้ของแม่น้ำเจ้าพระยา ซึ่งถูกอพยพออกมาเมื่อครั้งสร้างกรุงใหม่ จึงกลายเป็นชุมชนใหญ่ที่มีอิทธิพลด้านการค้าครอบคลุมบริเวณพื้นที่ริมแม่น้ำเจ้าพระยาตั้งแต่คลองรอบกรุงไปจนถึงคลองผดุงกรุงเกษม นอกจากนั้นก็ยังมิมีชุมชนใหม่ที่เริ่มก่อตัวในช่วงเวลานี้ ได้แก่ บริเวณสถานกงสุลของชาติต่างๆ ที่อยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยาต่อจากชุมชนชาวจีนไปทางตอนใต้ (พื้นที่เขตบางรักและยานนาวาในปัจจุบัน) ในขณะที่เดียวกันก็ได้มีการพัฒนาด้านการตั้งถิ่นฐานของชุมชนโดยเปลี่ยนจากชุมชนในแม่น้ำมาเป็นชุมชนบนบก โดยมีการตัดถนนสายสำคัญอันได้แก่ ถนนเจริญกรุงจากปลายกำแพงพระบรมมหาราชวังตอนใต้ขนานไปกับแม่น้ำเจ้าพระยาตอนล่าง ผ่านชุมชนชาวจีนและชาวยุโรปไปจนถึงบริเวณบางคอแหลม (ถนนตก) และถนนตรง (ถนนพระราม 4) แยกจากถนนเจริญกรุงผ่านหัวลำโพง พุ่งไปทิศตะวันออกถึงคลองเตย² นอกจากนี้ยังมีถนนสีลม ถนนเฟื่องนคร ถนนบำรุงเมือง เป็นต้น และยังมีการสร้างตึกแถวสองฟากถนนสายต่างๆ เพื่อให้เช่าทำการค้าขาย ทำให้ชุมชนริมแม่น้ำเจ้าพระยาที่เดิมอาศัยอยู่ในเรือนแพเริ่มลดน้อยลงในตอนปลายรัชกาล บริเวณเขตสัมพันธวงศ์จึงเริ่มก่อตัวขยายความเจริญเรื่อยมาตั้งแต่ตอนนั้น โดยในรัชกาลของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว บริเวณเขตสัมพันธวงศ์จัดว่าเป็นพื้นที่ที่มีบ้านเรือนหนาแน่นมาก ได้แก่ บริเวณลำเพ็ญ ตลาดน้อย เป็นต้น ต่อมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 6 และ 7 เป็นต้นมา ชุมชนเขตสัมพันธวงศ์ก็ได้มีการพัฒนาอย่างมากเนื่องจากความเจริญในด้านสังคมและเศรษฐกิจ จะเห็นได้ว่าชุมชนดังกล่าวนี้เป็นชุมชนเก่าแก่เจริญควบคู่มากับกรุงรัตนโกสินทร์ทุกยุคทุกสมัย นับเป็นย่านการค้าแห่งแรกของกรุงเทพมหานครและยังคงมีความสำคัญจนถึงปัจจุบัน ได้แก่ ย่านลำเพ็ญ ย่านเขาวราช ย่านตลาดน้อย และย่านเซียงกง เป็นต้น ชุมชนดังกล่าวมีประชากรหนาแน่นกว่าเขตเมืองบริเวณอื่นๆ มีอิทธิพลครอบคลุมไปทั่วทั้งริมแม่น้ำและบนบก โดยเฉพาะอย่างยิ่งพื้นที่นี้เป็นย่านการค้าที่ลือชื่อ ก่อให้เกิดความแออัดของอาคารสิ่งก่อสร้างและการจราจร ขาดการวางแผนการใช้ที่ดินให้เป็นระเบียบจนถึงปัจจุบันสภาพของชุมชนในเขตสัมพันธวงศ์ได้กลายเป็นพื้นที่ที่มีปัญหาทั้งทางด้านสภาพแวดล้อม เศรษฐกิจและสังคม ไม่สามารถจะปรับปรุงแก้ไขได้ในเวลาอันสั้น

² ศิลปากร, กรม : ทำเนียบนาม ภาค 4 เรื่องถนนในเรื่องจังหวัดพระนครและธนบุรี (บำรุงธรรม, 2482).

2.2 ลักษณะทางกายภาพ

เขตสัมพันธวงศ์เดิมเป็นอำเภอ เรียกว่าอำเภอสัมพันธวงศ์ ถึง พ.ศ.2514 ได้จัดระเบียบบริหารราชการแผ่นดินใหม่ โดยมีประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 24 ลงวันที่ 21 ธันวาคม 2514 ให้รวมจังหวัดพระนครและธนบุรีเป็นจังหวัดเดียวกันเรียก นครหลวงกรุงเทพมหานคร ต่อมาใน พ.ศ. 2515 ได้มีประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 335 ลงวันที่ 13 ธันวาคม 2515 ให้เปลี่ยนนครหลวงกรุงเทพมหานครเป็นกรุงเทพมหานครและให้แบ่งพื้นที่กรุงเทพมหานครออกเป็นเขต (อำเภอเดิม) และแขวง (ตำบลเดิม) แล้วต่อมาในปี พ.ศ.2516 ได้มีพระราชกฤษฎีกาแบ่งกรุงเทพมหานครออกเป็น 24 เขตอำเภอสัมพันธวงศ์จึงกลายเป็นเขตสัมพันธวงศ์ และแขวงต่างๆตามตำบลเดิม โดยมีพื้นที่อาณาเขตตามเดิม³

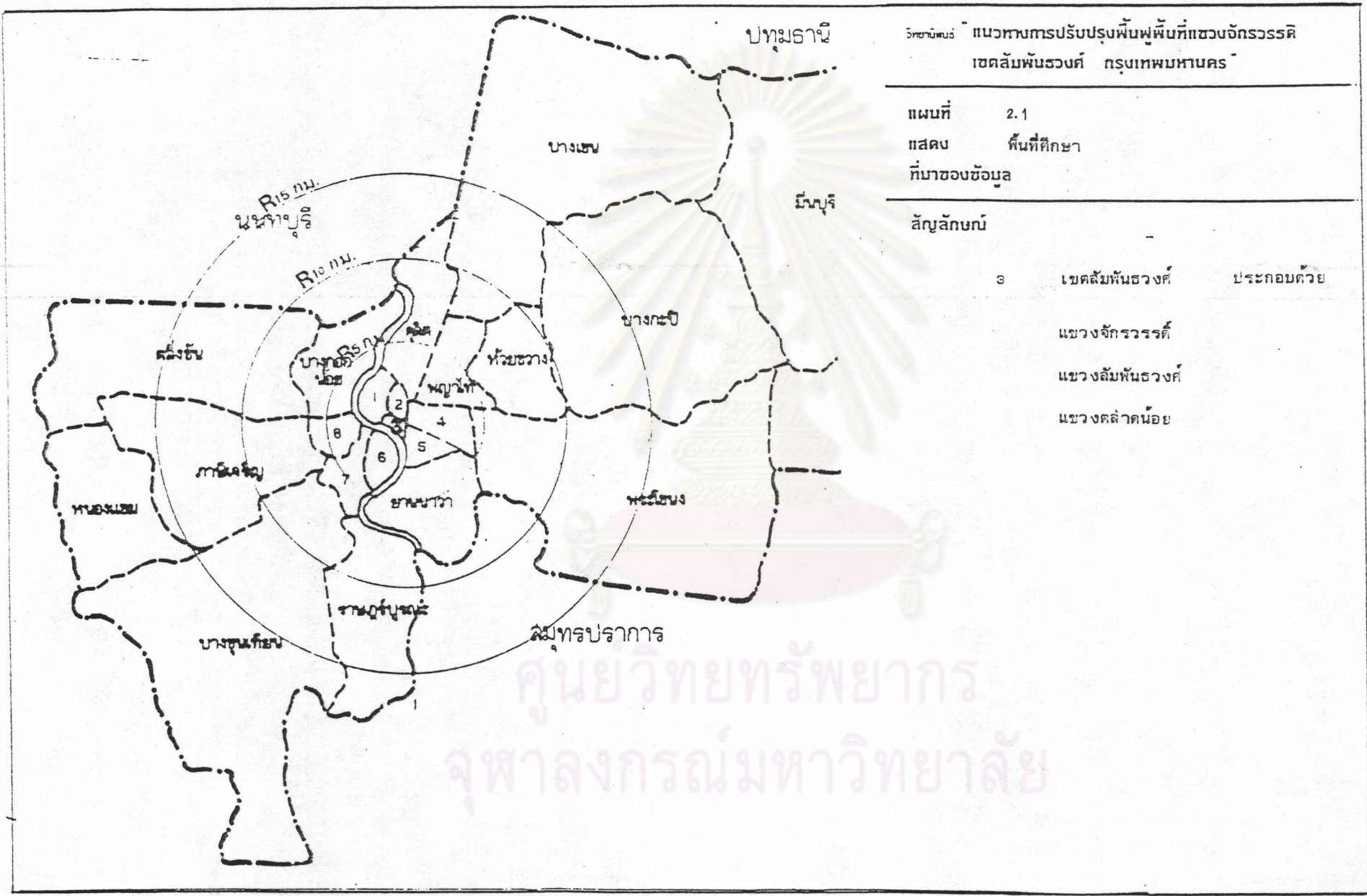
เขตสัมพันธวงศ์ เป็นเขตชั้นในของกรุงเทพมหานคร มีพื้นที่รวม 1.460 ตร.กม. หรือประมาณ 912.80 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 0.09 ของพื้นที่กรุงเทพมหานคร (1,568.73 ตร.กม.) มีแนวเขตทิศเหนือจดเขตป้อมปราบฯ ทิศตะวันออกจดเขตปทุมวันและบางรัก ทิศใต้จดแม่น้ำเจ้าพระยาที่แบ่งเขตสัมพันธวงศ์และเขตคลองสานออกจากกัน และทิศตะวันตกจดแม่น้ำเจ้าพระยาและเขตพระนคร ดังแสดงในแผนที่เขตการศึกษา

เขตสัมพันธวงศ์มีอาณาเขตครอบคลุมพื้นที่ 3 แขวงดังนี้

แขวง	พื้นที่	
	ตารางกิโลเมตร	ไร่
แขวงจักรวรรดิ	0.523	326.04
แขวงสัมพันธวงศ์	0.518	323.81
แขวงตลาดน้อย	0.421	262.95

ลักษณะภูมิประเทศของพื้นที่เขตสัมพันธวงศ์นี้เป็นที่ราบลุ่มดินดอนมีความสูงจากระดับน้ำทะเลปานกลางเพียง 1.5 เมตร จึงก่อให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับการระบายน้ำในช่วงที่มีฝนตกชุก

³"อักษรานุกรมภูมิศาสตร์ไทยฉบับราชบัณฑิตยสถาน" เล่ม 3 ด-บ (กรุงเทพ : ราชบัณฑิตยสถาน, พิมพ์ครั้งที่ 2, 2520), หน้า 778-779.

วิทยาลัยพวง " แนวทางการปรับปรุงพื้นที่พื้นที่แขวงจักรวรรดิ
เขตลัมพินธวงศ์ กรุงเทพมหานคร "

แผนที่ 2.1
แสดง พื้นที่ศึกษา
ที่มาของข้อมูล

สัญลักษณ์		
๑	เขตลัมพินธวงศ์	ประกอบด้วย
	แขวงจักรวรรดิ	
	แขวงลัมพินธวงศ์	
	แขวงตลาดน้อย	

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เนื่องจากการระบายน้ำลงสู่แม่น้ำเจ้าพระยาไม่ทัน สาเหตุหนึ่งก็คือการเจริญเติบโตของเมืองอย่างรวดเร็ว มีการถมคลองเดิมอันเป็นทางระบายน้ำตามธรรมชาติทำให้ความสามารถในการระบายน้ำลดต่ำลง อันเป็นปัญหาที่สำคัญประการหนึ่งของพื้นที่นี้ด้วย

ลักษณะภูมิอากาศของเขตสัมพันธวงศ์จะมีลักษณะเช่นเดียวกับเขตอื่นๆของกรุงเทพมหานคร กล่าวคือ มีภูมิอากาศร้อนและชื้น ปริมาณฝนโดยเฉลี่ยทั้งปีในเขตเมืองมีประมาณ 1,500 มิลลิเมตร อุณหภูมิเฉลี่ยโดยประมาณ 26-30 องศาเซลเซียส และในเขตนี้น้ำที่ดวงอาทิตย์ขึ้นสูงสุดของวัน อุณหภูมิบริเวณทางเท้าที่เป็นคอนกรีตอาจสูงถึง 40 องศาเซลเซียสได้

2.3 การใช้ที่ดิน

2.3.1 การใช้ที่ดินในอดีต

การใช้ที่ดินของเขตสัมพันธวงศ์พัฒนามาจากการตั้งถิ่นฐานอยู่ริมแม่น้ำ เริ่มมีการขยายตัวเข้าไปในพื้นที่เมื่อมีการตัดถนนขึ้นในบริเวณนี้ อันได้แก่ถนนเจริญกรุงและถนนเขาวราช ก่อให้เกิดการกระจุกตัวของอาคารบ้านเรือนขึ้นตามสองฟากถนน มีการใช้ที่ดินที่ขาดการวางแผนล่วงหน้าและเนื่องจากการขาดข้อกำหนดการใช้ที่ดินมาตั้งแต่ในอดีตก่อให้เกิดการใช้ที่ดินในลักษณะผสม (Mixed Land Uses) คือการใช้ที่ดินเพื่อการพาณิชย์กรรมและเพื่ออยู่อาศัย

ย่านการค้าในเขตสัมพันธวงศ์นี้ ได้มีการเจริญเติบโตมาพร้อมกับกรุงรัตนโกสินทร์ ดังเช่น ย่านการค้าสำเพ็ง ซึ่งตั้งอยู่นอกเขตพระนครแต่ผู้อยู่ในเขตกำแพงเมืองข้ามไปใช้โดยเดินผ่านสะพานไม้ที่หันได้สำหรับให้เรือผ่าน (เรียกสะพานหันจนในปัจจุบันนี้) สำเพ็งเป็นที่รวมของสินค้าหลายชนิดทั้งของใช้และของกิน รวมทั้งของที่ส่งมาจากเมืองจีนด้วย ในรัชกาลที่ 5 ประมาณปี พ.ศ. 2434 สำเพ็งเกิดไฟไหม้ใหญ่ประกอบด้วยมีพระราชดำริว่าบริเวณสำเพ็งคับแคบจแอเนื่องจากเป็นย่านการค้าและมีประชากรอาศัยอยู่อย่างหนาแน่น จึงโปรดให้สร้างถนนเขาวราชแทรกกลางระหว่างถนนเจริญกรุงและถนนสำเพ็ง ประชาชนก็เริ่มเข้ามาปลูกอาคารเรียงรายตามสองฟากถนน โดยมีศูนย์กลางธุรกิจการค้าอยู่ที่บริเวณเขาวราช และจากจุดนี้เองได้มีความนิยมในการปลูกสร้างตึกแถวเพื่อประกอบการค้ามากขึ้นโดยขยายกิจการไปยังบริเวณอื่นๆ เช่น พาหุรัด บ้านหม้อ ปากคลองตลาด เป็นต้น ความเจริญของเขตสัมพันธวงศ์นี้ยังคงดำเนินมาโดยไม่หยุดยั้งเนื่องจากไม่มีข้อกำหนดการใช้ที่ดินที่ทันต่อความเจริญเติบโตของเมือง จึงปรากฏว่ามีการอยู่อาศัยอย่างแออัด ขาดสุขลักษณะที่ดี เกิดการจราจรติดขัด ฯลฯ แต่อย่างไรก็ตามเขตนี้นี้ยังคงมีความสำคัญในด้านการค้าจนถึงในปัจจุบัน

2.3.2 การใช้ที่ดินในปัจจุบัน

การใช้ที่ดินของเขตสัมพันธวงศ์ซึ่งต่อมาจัดเป็นเขตชั้นในของกรุงเทพมหานครนั้น มีลักษณะเป็นแบบผสมเรื่อยมาจนกระทั่งปัจจุบันนี้ เพราะกรุงเทพมหานครยังคงไม่ได้กำหนดการจัดย่านการใช้ที่ดิน แต่จากการรวมตัวของกิจกรรมที่ก่อให้เกิดลักษณะการใช้ที่ดินรวมตัวกันเป็นบริเวณ ได้แก่ ย่านสำเพ็ง ตลาดเก่า เชียงกง เป็นต้น

X จากการสำรวจการใช้ที่ดินและอาคารของเขตสัมพันธวงศ์ โดยกองผังเมือง สำนักผังเมือง กรุงเทพมหานคร เมื่อ พ.ศ. 2528 แยกประเภทการใช้ที่ดินในเขตสัมพันธวงศ์ออกเป็นประเภทใหญ่ๆ โดยเรียงตามลำดับร้อยละของการใช้พื้นที่ดังนี้

การใช้ที่ดินเพื่อการพาณิชย์กรรม	ร้อยละ	35.40
การใช้ที่ดินเพื่อพักอาศัย	"	17.67
การใช้ที่ดินเพื่อสถานที่ราชการ สถานศึกษา ศาสนสถาน	"	12.25
การใช้ที่ดินเพื่อการอุตสาหกรรม	"	5.82
การใช้ที่ดินเป็นถนนและคลอง	"	28.86

จะเห็นได้ว่าการใช้ที่ดินในเขตสัมพันธวงศ์มีส่วนใหญ่จะใช้เพื่อการพาณิชย์กรรม ทั้งนี้เนื่องจากพื้นที่ที่มีความสำคัญในด้านการค้ามาแต่อดีตนั้นเอง กิจกรรมหลักของการค้าขายในพื้นที่นี้ มีเกือบทุกประเภท และสามารถแบ่งการใช้ที่ดินออกเป็นย่านการค้าตามชนิดของสินค้าได้ เช่น ย่านเวียงนครเขมม เป็นที่รวมร้านค้าของเก่าพวกเครื่องประดับและวัตถุโบราณ ปัจจุบันมีการค้าเครื่องดนตรีและเครื่องจักรกลเพิ่มขึ้นด้วย ย่านเยาวราช เป็นแหล่งบันเทิงสมัยเก่า เป็นย่านซื้อขายทองแท่ง ทองรูปพรรณ รวมทั้งเป็นแหล่งของสินค้าอุปโภค-บริโภคของเมืองจีนเกือบทุกชนิด , ย่านเชียงกงเป็นย่านขายอุปกรณ์การเดินเรือและอะไหล่ยนต์ เครื่องเหล็ก เครื่องจักรสำหรับงานอุตสาหกรรมทั้งของใหม่และของเก่า ย่านสำเพ็งเป็นย่านการค้าผ้าและเสื้อผ้าสำเร็จรูป เครื่องเย็บปักถักร้อย เครื่องประดับ เครื่องใช้เบ็ดเตล็ด จำหน่ายทั้งปลีกและส่ง ย่านถนนราชวงศ์เป็นที่ตั้งของสถาบันการเงินต่าง ๆ ย่านถนนทรงวาดเป็นโกดังสินค้าและร้านค้าส่งสินค้าของแห่งด้านเกษตรกรรมจากในและต่างประเทศ ย่านสี่แยกวัดตึกเป็นย่านค้าปลีกและส่งสินค้าประเภทอุปกรณ์การก่อสร้างและเครื่องไฟฟ้า เป็นต้น

2.4 ระบบสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ

ระบบสาธารณูปโภคและสาธารณูปการของเขตสัมพันธวงศ์ที่เป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนา

พื้นที่ได้แก่ ถนน ขอย ทางเท้า ท่อระบายน้ำ ระบบประปา ระบบไฟฟ้า และบริการขนส่งสาธารณะ ดังต่อไปนี้

ถนน ขอย และทางเท้า ถนนในเขตสัมพันธวงศ์อาจพิจารณาจัดลำดับได้เป็น ถนนสายหลัก (Main Road) ถนนสายรอง (Local Road) และถนนขอย (Access)

ถนนสายหลักในเขตสัมพันธวงศ์เดิมมี 2 สาย สายแรกคือ ถนนเจริญกรุง (สร้างในสมัยรัชกาลที่ 4) และถนนสายรอง คือ ถนนเยาวราช (สร้างในสมัยรัชกาลที่ 5) หลังจากนั้นก็มีถนนราชวงศ์และถนนจักรวรรดิ ถนนสายหลักทั้งหมดนี้เป็นถนนที่สร้างขึ้นตั้งแต่สมัยประชากรและปริมาณการจราจรของกรุงเทพมหานครยังมีไม่มากนักดังนั้นถนนเหล่านี้จึงมีความกว้างเพียง 10-15 เมตรเท่านั้น เมื่อชุมชนมีความเจริญขึ้นทำให้เกิดสภาพการจราจรไม่คล่องตัวเท่าที่ควร ในปัจจุบันนี้มีการแก้ปัญหาโดยการห้ามจอดรถสองฟากถนนรวมทั้งจัดให้มีการเดินรถทางเดียวด้วย (ยกเว้นบริเวณถนนราชวงศ์ที่อนุญาตให้มีการจอดรถริมถนนได้)

ถนนสายรองที่มีความสำคัญได้แก่ ถนนทรงวาด ถนนอนุวงศ์ ถนนตรีมิตร ถนนทรงสวัสดิ์ ถนนลำพูนไชย ถนนข้าวหลาม ถนนนี้จิงสวัสดิ์ และถนนโยธา เป็นต้น ถนนเหล่านี้มีความยาวไม่มากนักแต่มีความสำคัญทางด้านเศรษฐกิจเป็นอย่างมาก นอกจากถนนสายรองเหล่านี้แล้วยังมีถนนสายสั้นๆอีกหลายสาย เช่น ถนนอนุวงศ์ ถนนมหาจักร ถนนมังกร เป็นต้น

ถนนขอยในพื้นที่นี้มีเป็นจำนวนมาก คือมีจำนวนถึง 79 สาย ส่วนใหญ่เป็นขอยสั้นๆแคบๆ มีทางเท้าบ้าง ไม่มีบ้าง บางขอยเป็นขอยคดเคี้ยวเนื่องจากไม่มีการวางแผนไว้ล่วงหน้า มีการใช้พื้นที่ไม่เป็นระเบียบเพื่อให้ได้ประโยชน์แก่ตัวเองมากที่สุด ขาดการเอาใจใส่ต่อส่วนรวม สิ่งเหล่านี้ก่อให้เกิดปัญหาด้านทัศนียภาพที่ไม่มีระเบียบรวมทั้งด้านการให้บริการสาธารณะต่างๆ เช่น การเก็บขยะ การดูแลรักษาความปลอดภัยและการป้องกันอัคคีภัย เป็นต้น

การระบายน้ำ จากที่กล่าวมาแล้วว่าเขตสัมพันธวงศ์มีสภาพพื้นที่ราบลุ่ม มีระดับสูงจากระดับน้ำทะเลปานกลางเพียงไม่เกิน 1.5 เมตรเท่านั้น ซึ่งถึงแม้จะมีพื้นที่ติดแม่น้ำเจ้าพระยา แต่เมื่อมีปริมาณน้ำมากอันเนื่องจากน้ำเหนือไหลบ่า น้ำทะเลหนุน ปริมาณฝนตกหนัก ฯลฯ ก็ก่อให้เกิดปัญหาการระบายน้ำลงสู่คลองและแม่น้ำไม่ทัน ในปัจจุบันนี้ได้มีแนวทางแก้ปัญหาทั้งในระยะสั้นและระยะยาวโดยหน่วยงานต่างๆ ของรัฐบาล ทำให้ปัญหาน้ำท่วมนี้บรรเทาลงไปมาก

ระบบประปา เขตสัมพันธวงศ์ใช้น้ำประปาที่การประปานครหลวงทำการผลิตส่งผ่าน

ทางโครงสร้างจ่ายน้ำลุ่มพินี้ โดยเดินท่อประจําจากถนนพระราม 4 (ขนาดท่ 1,000 มิลลิเมตร) เข้าถนนเจริญกรุง (ขนาดท่ 900-400 มิลลิเมตร) ต่ไปยังถนนเขาวราช ถนนทรงวาด ถนนทรงสวัสดิ์ และถนนตรีมิตร (ขนาดท่ 300-400 มิลลิเมตร) แล้วจ่ายเข้าท่บริการตามซอยต่างๆ โดยมีขนาดท่ 200, 100 และเล็กกว่า 100 มิลลิเมตร ตามลำดับ

ระบบไฟฟ้า เขตสัมพันธวงศ์ใช้ไฟฟ้าเขตจําหน่ายของการไฟฟ้าานครหลวงสถานีวัดเสียบ โดยให้บริการอย่างทั่วถึง ปัญหาที่เกิดขึ้นคือ ปัญหาความไม่เป็นระเบียบและไม่มีความปลอดภัยเพียงพอของการเดินสายไฟเนื่องจากเป็นพื้นที่ที่เจริญมานาน ดังนั้นการไฟฟ้านครหลวงจึงมีโครงการ จะเปลี่ยนระบบการเดินสายไฟฟ้าใหม่จากบนดินให้ลงไปใต้ดิน โดยมีท่หุ้มสายเมนตามถนนต่างๆ โดยจะดำเนินการในชุมชนที่เกิดใหม่ก่อน แล้วจึงขยายปรับปรุง เปลี่ยนแปลงบริเวณชุมชนเก่าที่มีปัญหาต่อไป

การคมนาคมขนส่ง ระบบการคมนาคมขนส่งของเขตสัมพันธวงศ์สามารถใช้ได้ทั้งทางบกและทางน้ำ การคมนาคมทางน้ำนั้นนับว่ามีความสำคัญมากเพราะมีพื้นที่ส่วนหนึ่งติดกับแม่น้ำเจ้าพระยา จึงมีท่าเรืออยู่ถึง 7 ท่า ท่าที่สำคัญได้แก่ ท่าราชวงศ์ ท่ากรมเจ้าท่า ท่าวัดกัลหา และท่าสวัสดิ์ นอกจากนั้นยังมีการเดินทางด้วยเรือด่วน ไปจนถึงจังหวัดนนทบุรี ได้ด้วยนับว่ามีความสะดวกมากในการคมนาคมติดต่อทางน้ำซึ่งผู้โดยสารสามารถจะเดินทางต่ไปยังจุดต่างๆ โดยทางรถยนต์ได้สะดวก ส่วนการคมนาคมทางบกนั้น เขตสัมพันธวงศ์มีอัตราส่วนถนนมากถึงร้อยละ 25 ของพื้นที่ทั้งหมด แต่เนื่องจากที่ได้กล่าวมาแล้วว่าถนนส่วนใหญ่เป็นถนนที่สร้างมานานแล้วจึงมีความกว้างค่อนข้างน้อย ก่อให้เกิดปัญหาการจราจรติดขัด ดังนั้นจึงมีการแก้ปัญหาด้วยการจัดให้มีระบบการเดินรถทางเดียวทำให้การไหลเวียนของพาหนะต่างๆ เป็นไปอย่างสะดวกมากขึ้น

สาธารณูปการต่างๆ เช่น งานบริการด้านการศึกษา ด้านบริการสุขภาพอนามัย รวมทั้งการบริการด้านอื่นๆ ให้กับประชาชน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความรับผิดชอบของที่ว่าราชการเขตสัมพันธวงศ์ อันประกอบด้วย งานปกครอง งานทะเบียน งานโยธา งานรักษาความสะอาด งานอนามัย งานศึกษาธิการ งานคลัง งานรายได้ และงานตำรวจเทศกิจ นอกจากนั้นยังมีหน่วยงานจากส่วนกลาง คือ สรรพากรเขตและงานสี่สี่อำเภอรวมอยู่ด้วย

ส่วนทางด้านเกี่ยวกับสุขภาพนั้น ในพื้นที่เขตสัมพันธวงศ์มีศูนย์บริการสาธารณสุขสุที่ 13 ตั้งอยู่ที่บริเวณถนนราชวงศ์ ให้บริการด้านการรักษาและป้องกันโรคให้แก่เด็กและประชาชน โดยทั่วไป

ส่วนที่เกี่ยวกับบริการด้านการศึกษานั้น ในเขตสัมพันธวงศ์มีโรงเรียนของภาครัฐบาลและ

วิทยานิพนธ์ "แนวทางการปรับปรุงฟื้นฟูพื้นที่แขวงจักรวรรดิ
เขตสัมพันธวงศ์ กรุงเทพมหานคร"

แผนที่ 2.2

แสดง ถนนสายสำคัญและซอย

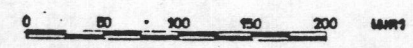
ที่มาของข้อมูล สำนักงานปัสดกรุงเทพมหานคร

สัญลักษณ์

- ถนนสายสำคัญ
- ตรอก ซอย

แม่ น้ำ ๗ เจ้า ๗ พระ ๖ ย ๗

วิทยาลัยฯ - แนวทางการปรับปรุงพื้นที่ชุมชนที่แขวงจักรวรรดิ
เขตลัมพินวงค์ กรุงเทพมหานคร

แผนที่ 2.3

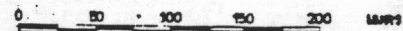
แสดง ที่ตั้งสถาบันการศึกษาและศาสนสถาน
ที่มาของข้อมูล จากการสำรวจ

สัญลักษณ์

- ▲ สถาบันการศึกษา
- ศาสนสถาน

แม่ น้ำ ๖ ๕ ๔ ๓ ๒ ๑

เอกชน โดยที่โรงเรียนที่สังกัดกรมอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการมี 2 โรงเรียนคือ วิทยาเขต
บดินทรนิมิต และโรงเรียนเอี่ยมมละออ สังกัดกรมสามัญศึกษากระทรวงศึกษาธิการ 3 โรงเรียน
คือ โรงเรียนมหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาดินแดน โรงเรียนไตรมิตรวิทยาลัย และโรงเรียนวัดชัยชนะสงคราม สังกัด
กรุงเทพมหานคร 4 โรงเรียนคือ โรงเรียนวัดจักรวรรดิ โรงเรียนวัดสัมพันธวงศ์ โรงเรียนวัด
ปทุมคงคา และโรงเรียนวัดไตรมิตร นอกจากนั้นยังมีโรงเรียนของเอกชนอีก 4 โรงเรียนได้แก่
โรงเรียนกุหลาบวัฒนา โรงเรียนกุหลาบวิทยา โรงเรียนเพออิง และโรงเรียนมังกรจันเตอะ-
กิ่ง เชียง

2.5 ประชากร

เขตสัมพันธวงศ์มีประชากรในปี 2530 รวม 50,089 คน เป็นเพศชาย 25,830 คน
เพศหญิง 24,259 คน ความหนาแน่นของประชากรต่อพื้นที่เท่ากับ 55 คน/ไร่ หรือเท่ากับ
34,307 คน/ตร.กม. ซึ่งจัดได้ว่าอยู่ในระดับที่มีประชากรหนาแน่นเกินมาตรฐานที่สำนักผังเมือง
กระทรวงมหาดไทยได้กำหนดไว้ คือกำหนดความหนาแน่นประชากรเขตชุมชนไว้ว่าความหนาแน่น
สูงเฉลี่ย 50 คน/ไร่

ความหนาแน่นของประชากรเขตสัมพันธวงศ์ในปี 2530 มีความหนาแน่นสูงกว่าเกณฑ์
มาตรฐานที่มีการกำหนดไว้โดยสำนักผังเมืองดังกล่าวแล้ว แต่ก็ยังเป็นจำนวนไม่มากนัก ทั้งนี้เพราะ
จากการศึกษาจำนวนประชากรของเขตสัมพันธวงศ์ในช่วงเวลา 10 ปีที่ผ่านมาพบว่ามีประชากร
ของเขตสัมพันธวงศ์มีจำนวนลดลงตามลำดับทำให้ความหนาแน่นของประชากรลดลงด้วย จาก
ตารางที่ 2.2 แสดงความหนาแน่นประชากรรายแขวง เขตสัมพันธวงศ์ พ.ศ.2521 และ พ.ศ.
2530 จะพบว่าแขวงจักรวรรดิจากเดิมที่เคยเป็นแขวงที่มีประชากรอาศัยอยู่อย่างหนาแน่นสูงเมื่อ
พ.ศ.2521 กลับกลายเป็นแขวงที่มีประชากรอาศัยอยู่น้อยที่สุดในปัจจุบัน คือ 31,575 คน/ตร.
กม. หรือ 50 คน/ไร่ ส่วนแขวงสัมพันธวงศ์และแขวงตลาดน้อยมีประชากรอาศัยอยู่อย่างหนาแน่นสูงใน
ปัจจุบันคือ 38,808 คน/ตร.กม. และ 32,000 คน/ตร.กม. ตามลำดับ โดยที่แขวงสัมพันธวงศ์
เป็นแขวงที่มีความหนาแน่นของประชากรสูงกว่าค่าเฉลี่ยทั้งเขต ทั้งนี้เพราะเป็นเขตที่มีโอกาสทาง
ด้านเศรษฐกิจสูงและมีสภาพโดยทั่วไปที่พออาศัยอยู่ได้โดยไม่ลำบากมากนักในขณะที่แขวงจักรวรรดิ
มีแนวโน้มของประชากรลดลงเป็นอย่างมาก (ตารางที่ 2.3) ทั้งๆที่การค้าในบริเวณนี้ยังคง
มีลักษณะเฉพาะตัวและยังมีโอกาสทางเศรษฐกิจสูงเช่นเดิม จึงนับเป็นประเด็นที่น่าจับตามองเพื่อ
นำไปใช้เป็นเหตุผลในการวิเคราะห์หาแนวทางการพัฒนาปรับปรุงพื้นที่ศึกษาต่อไป

ตารางที่ 2.1 แสดงจำนวนประชากร จำนวนบ้าน และจำนวนครอบครัวรายแขวง เขต สัมพันธวงศ์ พ.ศ.2530

แขวง	จำนวนรวม	ชาย	หญิง	จำนวนบ้าน	จำนวนครอบครัว
จักรวรรดิ	16,514	8,559	7,955	5,328	5,196
สัมพันธวงศ์	20,103	10,327	9,776	5,797	6,185
ตลาดน้อย	13,472	6,944	6,528	3,421	3,536
รวม	50,089	25,830	24,259	14,546	14,917

ที่มา รายงานสถิติการทะเบียนราษฎร ประจำปี 2530 สำนักงานกลางทะเบียนราษฎร กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

ตารางที่ 2.2 แสดงความหนาแน่นของประชากรรายแขวง เขตสัมพันธวงศ์ พ.ศ.2521 พ.ศ.2525 และ พ.ศ.2530

แขวง	พื้นที่ กม. ²	จำนวนประชากร			ความหนาแน่น/กม. ²		
		2521	2525	2530	2521	2525	2530
จักรวรรดิ	0.523	28,886	27,355	16,514	55,231	52,304	31,575
สัมพันธวงศ์	0.518	27,031	25,668	20,103	52,183	49,552	38,808
ตลาดน้อย	0.421	23,619	22,558	13,472	56,102	53,581	32,000
รวม	1.460	79,536	75,581	50,089	54,476	51,767	34,307

ที่มา รายงานสถิติการทะเบียนราษฎร ประจำปี สำนักงานกลางทะเบียนราษฎร กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

ตารางที่ 2.3 แสดงจำนวนประชากรและความหนาแน่นของประชากรแขวงจักรวรรดิ เขต สัมพันธวงศ์ พ.ศ.2527 - พ.ศ.2529

ปี พ.ศ.	จำนวนประชากร			ความหนาแน่นประชากรต่อ	
	ชาย	หญิง	รวม	ตร.กม.	ไร่
2527	9,785	8,685	18,470	35,315	56
2528	9,691	8,648	18,339	35,065	56
2529	9,469	8,536	18,005	34,426	55

ที่มา งานทะเบียนราษฎร แขวงจักรวรรดิ เขตสัมพันธวงศ์

ตารางที่ 2.4 แสดงอัตราการเพิ่มของประชากรโดยธรรมชาติ และอัตราการย้ายถิ่นสุทธิ เขตสัมพันธวงศ์ พ.ศ.2521 พ.ศ.2525 และ พ.ศ.2530

ปี พ.ศ.	จำนวนประชากร รวม	เกิด	ตาย	อัตราเพิ่มโดย ธรรมชาติ	ย้าย เข้า	ย้าย ออก	อัตราย้าย ถิ่นสุทธิ
2521	79,536	182	262	-.10	4,888	5,846	-1.20
2525	75,581	44	241	-.26	3,943	4,724	-1.03
2530	50,089	8	302	-.58	5,205	6,077	-1.74

หมายเหตุ อัตราการเพิ่มโดยธรรมชาติ = $\frac{\text{จำนวนคนเกิด}-\text{จำนวนคนตาย}}{\text{จำนวนประชากรรวม}} \times 100$

อัตราการย้ายถิ่นสุทธิ = $\frac{\text{จำนวนคนย้ายเข้า}-\text{จำนวนคนย้ายออก}}{\text{จำนวนประชากรรวม}} \times 100$

ตารางที่ 2.5 แสดงจำนวนประชากรย้ายเข้า-ย้ายออกของเขตสัมพันธวงศ์ พ.ศ.2530

รายการ	รวม	ชาย	หญิง	ภายในจังหวัด		ต่างจังหวัด	
				ชาย	หญิง	ชาย	หญิง
จำนวนคนย้ายเข้า	5,205	2,723	2,482	2,118	2,032	605	450
จำนวนคนย้ายออก	6,077	3,129	2,948	2,640	2,595	489	353

ที่มา รายงานสถิติการทะเบียนราษฎร ประจำปีพ.ศ.2530 สำนักงานกลางทะเบียนราษฎร
กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

ในส่วนของการเปลี่ยนแปลงจำนวนประชากรของเขตสัมพันธวงศ์ จะพิจารณาได้จาก อัตราการเกิด อัตราการตายและอัตราการย้ายถิ่นสุทธิ จากตารางที่ 2.4 แสดงอัตราการเพิ่มของประชากรโดยธรรมชาติและอัตราการย้ายถิ่นสุทธิ เขตสัมพันธวงศ์ พ.ศ.2521 พ.ศ.2525 และพ.ศ.2530 พบว่า ประชากรในเขตสัมพันธวงศ์มีแนวโน้มของอัตราการเพิ่มประชากรลดลง คือ จากปี 2521 อัตราเพิ่มโดยธรรมชาติเท่ากับ -0.10 (แสดงว่าประชากรมีการลดลงตั้งแต่มก่อน พ.ศ.2521 แล้ว) ลดมาเป็น -0.26 และ -0.58 ในปีพ.ศ.2525 และ 2530 ตามลำดับ ประกอบการพิจารณาจากอัตราการย้ายถิ่นสุทธิก็พบว่า มีอัตราการย้ายออกสูงกว่าการย้ายเข้าทำให้ประชากรมีแนวโน้มลดลงตามลำดับ กล่าวคือ อัตราการย้ายถิ่นสุทธิในปี 2521 เท่ากับ -1.20 ลดลงเป็น -1.03 และ -1.74 ในปี 2525 และปี 2530 ตามลำดับ ทั้งนี้เมื่อพิจารณาประกอบกับตารางที่ 2.5 แสดงจำนวนผู้ย้ายเข้าและย้ายออกของเขตสัมพันธวงศ์นั้น เป็นการย้ายหมุนเวียนภายในกรุงเทพมหานครเป็นส่วนใหญ่ โดยที่การย้ายออกมีจำนวนสูงกว่าการย้ายเข้าทั้งเพศชายและเพศหญิง ซึ่งอาจเป็นไปได้ว่าเนื่องจากพื้นที่เขตสัมพันธวงศ์เริ่มถึงจุดอิ่มตัวทางการค้า ประกอบกับการเกิดขึ้นของศูนย์การค้าย่อยเขตชานเมืองที่มีความสะดวกในการขนถ่ายสินค้ามากกว่า รวมทั้งการที่สภาพแวดล้อมมีลักษณะไม่เหมาะสมกับการพักอาศัย ทำให้ประชากรที่เคยอาศัยอยู่ในเขตนี้พากันย้ายออกไปอยู่ในพื้นที่เขตรอบนอกที่มีสภาพแวดล้อมดีกว่า โดยบางส่วนอาจจะเดินทางเข้ามาทำงานในพื้นที่เดิมในลักษณะเข้ามาเย็นกลับ จุดนี้เป็นสิ่งที่น่าสนใจนำไปศึกษาเพื่อหาแนวทางที่จะแก้ไขปัญหการย้ายออกจากพื้นที่ต่อไป ทั้งนี้เพราะการที่ประชากรต้องออกไปอยู่เขตรอบนอกนั้น นอกจากจะก่อให้เกิดปัญหาการจราจรเนื่องจากการเดินทางระหว่างที่พักอาศัยกับแหล่งงานแล้วยัง

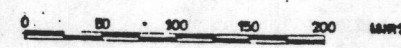
วิทยานิพนธ์ "แนวทางการปรับปรุงฟื้นฟูพื้นที่แขวงจักรวรรดิ
เขตสัมพันธวงศ์ กรุงเทพมหานคร"

แผนที่ 2.4

แสดง ลักษณะชุมชนในแขวงจักรวรรดิ
ที่มาของข้อมูล จากการสำรวจ

สัญลักษณ์

- ชุมชนบิทรพิมุข
- ชุมชนลำเพ็ญ
- ชุมชนทำนواجักรวรรดิ
- ชุมชนตลาดใหม่อิสราณภาพ
- ชุมชนตลาดเก่า
- ชุมชนมิตรชัยภูมิ

แม่ น้ำ เ จ้ า พ ร ะ ย า

ก่อให้เกิดการขยายตัวของเมืองไปในพื้นที่เกษตรกรรมแถบชานเมืองอย่างรวดเร็วอีกด้วย ฉะนั้นความพยายามที่จะดึงประชากรให้กลับเข้ามาพักอาศัยดั้งเดิมโดยพยายามปรับปรุงพื้นที่ให้มีสภาพที่ดี เดิมก็จะเป็นการแก้ปัญหาต่างๆ ได้

สิ่งที่น่าสังเกตอีกจุดหนึ่งก็คือการย้ายเข้าของประชากรจากต่างจังหวัดสูงกว่าคนย้ายออกไป ซึ่งน่าจะพิจารณาได้ว่าประชากรที่ย้ายเข้านี้ ได้แก่ แรงงานที่อพยพเข้ามาทำงานในพื้นที่นี้ เนื่องจากเป็นแหล่งแรงงานที่สำคัญโดยนายจ้างให้พักอาศัยอยู่ตามร้านค้าหรือมีแหล่งที่พักราคาถูกให้เช่าพักอาศัย แหล่งที่พักดังกล่าวนี้เดิมเคยมีประชากรที่ทำงานในบริเวณนี้พักอยู่อย่างหนาแน่นแต่เมื่อมีสภาพแวดล้อมเริ่มเลวลงประกอบกับมีฐานะที่ต่ำสามารถขยับขยายไปอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดีกว่า ที่พักเดิมจึงให้เช่าในราคาถูก ซึ่งถ้าเป็นในลักษณะนี้ต่อไปอาจจะทำให้บริเวณนี้กลายเป็นชุมชนแออัดยากแก่การแก้ไขได้ในภายหลัง

จากการฉายภาพเพื่อหาจำนวนประชากรจำแนกตามเขต พ.ศ. 2525-2545 โดย รศ.ดร. สรวิชัย พิศาลบุตร และคณะ (ตารางที่ 2.7) พบว่า จำนวนประชากรในเขตชั้นในส่วนใหญ่จะมีจำนวนประชากรลดลงตามลำดับ โดยเฉพาะเขตสัมพันธวงศ์เป็นเขตหนึ่งที่มีการลดลงของประชากรอย่างน่าสนใจ ตามที่มีการคาดการณ์เอาไว้ในปี 2530 เขตสัมพันธวงศ์จะมีประชากรลดลงเหลือประมาณ 71,000 คน และมีความหนาแน่นของประชากร 80.2 คน/ไร่ (ตารางที่ 2.6) แต่ปรากฏว่าจากสถิติของสำนักงานกลางทะเบียนราษฎร กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย พบว่าจำนวนประชากรในปี 2530 มีเพียง 50,089 คน และมีความหนาแน่นของประชากรเท่ากับ 55 คน/ไร่ เท่านั้น ดังนั้นเป็นที่น่าสังเกตว่าอัตราการเปลี่ยนแปลงประชากรในเขตสัมพันธวงศ์นี้ลดลงในอัตราที่ช้าเป็นห่วงเพราะถ้าเขตนี้ยังคงมีการลดจำนวนประชากรลงในอัตราที่ต่อไปเรื่อยๆ ในอนาคตอาจจะกลายเป็นพื้นที่ร้างไปเลยก็ได้

2.6 ปัญหาของเขตสัมพันธวงศ์

ในการศึกษาหาข้อมูลทางด้านเศรษฐกิจและสังคมรวมทั้งทัศนคติของประชากรในเขตสัมพันธวงศ์¹ จำนวน 829 ตัวอย่าง เป็นประชากรแขวงจักรวรรดิ 249 ตัวอย่าง แขวงสัมพันธวงศ์ 214 ตัวอย่าง และแขวงตลาดน้อย 216 ตัวอย่าง สามารถสรุปปัญหาที่พบในเขตสัมพันธวงศ์ได้ดังนี้

¹ สุนน โรจนสิริ, "การศึกษาการใช้ที่ดินเพื่อเป็นแนวทางในการวางแผนพัฒนาพื้นที่เขตสัมพันธวงศ์" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต ภาควิชาผังเมือง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2527), หน้า 183.

1. ปัญหาการใช้ที่ดินและอาคาร เขตสัมพันธวงศ์มีการใช้ที่ดินอย่างเต็มพื้นที่จนขาดพื้นที่ว่างเพื่อเป็นส่วนสาธารณะหรือสถานพักผ่อนหย่อนใจของชุมชน มีการใช้ที่ดินหลายประเภทปะปนกันอย่างไม่เป็นระเบียบ มีอาคารที่มีสภาพชำรุดทรุดโทรมเป็นจำนวนมาก ประชาชนต้องการให้มีการปรับปรุงการใช้ที่ดินและอาคารร้อยละ 81.15

2. ปัญหาบริการสาธารณูปโภคและบริการสาธารณะ ได้แก่ ถนน ตรอก ซอยคับแคบไม่ได้มาตรฐาน ทำให้การเข้าถึงพื้นที่ไม่สะดวก ที่จอดรถไม่เพียงพอกับความต้องการ ทำให้มีการจอดรถในพื้นที่ถนนก่อให้เกิดการฝ่าฝืนกฎจราจรและปัญหาการจราจรติดขัด ปัญหาการขาดแคลนทางเท้าในบางบริเวณ หรือมีทางเท้าที่มีขนาดคับแคบไม่ได้มาตรฐานก่อให้เกิดอันตรายแก่ผู้สัญจร

3. ปัญหาด้านเศรษฐกิจ เนื่องจากที่ดินในบริเวณนี้มีราคาสูงมาก แต่มีการใช้พื้นที่ไม่คุ้มค่า อาคารส่วนใหญ่มีความสูง 2-4 ชั้น ทำให้การใช้ที่ดินไม่คุ้มค่าในทางเศรษฐกิจ

4. ปัญหาสภาพแวดล้อมเสื่อมโทรม เนื่องจากมีความหนาแน่นของอาคารสูง โดยมีที่เว้นว่างต่ำ เกิดความแออัดของชุมชน ทำให้ไม่เอื้ออำนวยต่อการพักอาศัย รวมทั้งสภาพแวดล้อมที่เสื่อมโทรมในเรื่องต่างๆ ทำให้คุณภาพทางด้านทัศนภาพของเมืองด้อยลง

จากสภาพ โดยทั่วไปของพื้นที่เขตสัมพันธวงศ์และการศึกษาถึงปัญหาของเขตสัมพันธวงศ์ จะพบว่าบริเวณนี้เป็นเขตที่มีในของกรุงเทพมหานครเขตหนึ่งที่มีความสำคัญทางด้านเศรษฐกิจและมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวของพื้นที่เป็นอย่างมาก แต่เนื่องจากการขาดการดูแลเอาใจใส่ทั้งจากภาครัฐบาลและเอกชน ทำให้บริเวณนี้เกิดมีปัญหาด้านต่างๆ รุนแรงขึ้นตามลำดับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาการจราจรติดขัดและปัญหาสภาพแวดล้อมต่างๆ ซึ่งนับวันปัญหาเหล่านี้ก็จะยิ่งขยายตัวออกไปสู่บริเวณรอบนอกอย่างรวดเร็ว จึงสมควรที่จะได้มีการเล็งเห็นถึงความสำคัญในการปรับปรุงพื้นที่อันจะก่อให้เกิดผลดีทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมต่อไป

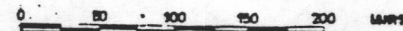
ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์ แนวทางการปรับปรุงฟื้นฟูพื้นที่แขวงจักรวรรดิ
เขตสัมพันธวงศ์ กรุงเทพมหานคร

แผนที่ 2.5
แสดง ที่ตั้งสถานับการเงิน
ที่มาของข้อมูล จากการศึกษาสำรวจ

สัญลักษณ์

● ที่ตั้งสถานับการเงิน

แม่ น้ า เ จ้ า พ ร ะ ย า

ตารางที่ 2.6 แสดงความหนาแน่นของประชากรต่อพื้นที่ 1 ไร่จากการฉายภาพ จำแนกตามเขต พ.ศ. 2525-2545

เขต		2525	2530	2535	2540	2545
<u>เขตชั้นใน</u>	พระนคร	33.9	28.8	27.7	27.1	24.9
	ป้อมปราบ	140.9	120.2	91.2	53.7	26.6
	สัมพันธวงศ์	90.9	80.2	64.8	44.2	28.8
	ปทุมวัน	44.5	43.0	40.0	35.2	28.6
	บางรัก	40.6	47.7	55.2	62.6	69.3
	ดุสิต	37.0	42.5	48.1	53.5	58.0
	พญาไท	38.9	37.2	34.0	29.2	26.5
	ห้วยขวาง	41.3	63.9	90.3	119.4	149.3
	ธนบุรี	49.7	52.9	55.4	56.7	56.6
	คลองสาน	35.8	31.8	28.6	27.9	25.9
	บางกอกใหญ่	26.5	27.4	27.7	27.3	26.0
<u>เขตชั้นกลาง</u>	ยานนาวา	13.6	13.9	13.9	13.4	12.4
	พระโขนง	6.1	7.0	7.9	8.7	9.4
	บางกะปิ	3.0	4.4	6.0	7.8	9.6
	บางเขน	3.3	4.1	4.9	5.8	6.7
	บางกอกน้อย	27.0	29.4	31.1	32.3	32.7
	ภาษีเจริญ	5.7	6.7	7.8	8.8	9.7
<u>เขตชั้นนอก</u>	ราษฎร์บูรณะ	4.5	5.6	6.7	7.8	8.9
	หนองจอก	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3
	มีนบุรี	0.5	0.6	0.6	0.7	0.8
	ลาดกระบัง	0.5	0.6	0.7	0.8	0.9
	บางขุนเทียน	1.5	1.9	2.3	2.7	3.1
	ตลิ่งชัน	1.4	1.6	1.9	2.2	2.4
	หนองแขม	1.5	1.9	2.3	2.7	3.1

ที่มา รศ.ดร.สร้อย พิศาลบุตร และคณะ 2526 ตารางที่ 4.20 หน้า 85-88.

ตารางที่ 2.7 จำนวนประชากรจากการฉายภาพ จำแนกตามเขต พ.ศ.2525-2545 (หน่วย : พันคน)

เขต		2525	2530	2535	2540	2545
<u>เขตชั้นใน</u>	ป้อมปราบ	183.0	156.1	118.5	69.7	34.5
	สัมพันธวงศ์	80.5	71.0	57.3	39.1	25.5
	ปทุมวัน	232.9	225.2	209.4	184.8	149.7
	บางรัก	140.5	165.0	191.0	216.8	239.8
	ดุสิต	514.6	590.5	668.6	743.0	806.2
	พญาไท	514.3	491.6	449.7	386.2	350.8
	หัวขบวน	245.6	379.9	536.3	709.0	886.6
	ธนบุรี	268.3	285.4	298.7	306.1	305.2
	คลองสาน	135.7	120.5	108.2	105.6	98.0
	บางกอกใหญ่	102.5	105.9	107.2	105.7	100.5
<u>เขตชั้นกลาง</u>	ชานมทวา	315.9	322.0	320.7	309.9	287.7
	พระโขนง	552.5	631.0	711.3	787.3	850.6
	บางกะปิ	301.3	440.7	601.9	778.3	958.1
	บางเขน	353.3	436.3	527.4	621.7	711.4
	บางกอกน้อย	398.2	428.2	453.8	471.2	476.9
	ภาษีเจริญ	195.2	228.6	263.9	298.6	329.4
<u>เขตชั้นนอก</u>	ราษฎร์บูรณะ	123.0	150.2	179.8	210.1	238.7
	หนองจอก	52.0	54.2	55.5	55.5	53.8
	มีนบุรี	58.1	66.9	76.2	85.0	92.6
	ลาดกระบัง	44.6	51.6	58.9	65.9	72.0
	บางขุนเทียน	178.5	220.1	265.7	313.0	357.9
	คลองตัน	72.0	84.3	97.4	110.2	121.6
หนองแขม	46.3	57.7	70.3	83.3	95.9	

ที่มา รศ.ดร.สรชัย พิศาลบุตร และคณะ 2526 ตารางที่ 4.15 หน้า 85-88.